

3. Demografické změny a environmentální vývoj

3.1. Demografický vývoj

- V růstu porodnosti bylo v roce 2008 pravděpodobně dosaženo vrcholu**

Počet živě narozených dětí (118 348) v roce 2009 byl o 1 222 dětí nižší než v rekordním předchozím roce, ale vyšší než činil průměr let 2001 až 2008 (102 136). Trvale rostoucí tendence z let 2003 až 2008 v počtu narozených dětí i růstu plodnosti se přerušila. Potvrdilo se tak, že růst počtu narozených dětí souvisel se silnými ročníky žen narozených v sedmdesátých letech a nikoliv se změnou reprodukčního chování. I přes pokles však počet narozených dětí v roce 2009 převýšil počet zemřelých osob, takže přirozený přírůstek obyvatelstva zůstal kladný (v nepřetržité řadě od roku 2006) a dosáhl 1,0 ‰.
- Pokračoval růst podílu dětí narozených mimo manželství**

V dlouhodobém pohledu výrazně poklesl podíl dětí narozených v manželství a tato tendence pokračovala i v roce 2009. Zatímco v roce 1991 činil podíl dětí narozených mimo manželství 9,8 %, v roce 2001 již 23,5 % a v roce 2009 téměř 40 %. Souvisí to se stále se snižujícím zájmem mladých lidí uzavírat manželství. Počet sňatků (47 862) v roce 2009 byl nejen od roku 2000, ale dokonce od roku 1918 nejnižší. Vedle důvodu uvedeného výše, sehrály roli i početně slabší ročníky ve věku obvyklém pro sňatky a částečně i odraz krize nutící obyvatele k větší šetrnosti a změně účelu při vynakládání peněz. Dalším důvodem bylo i nastavení podmínek pro čerpání rodičovských dávek, které byly výhodnější pro svobodné matky.
- S přílivem cizinců se zvyšoval podíl dětí narozených matkám s cizí státní příslušností**

Zvýšil se podíl dětí narozených ženám s jiným než českým občanstvím, který v roce 2005 činil 1,5 %, v roce 2009 již 2,6 % z celkového počtu narozených dětí (v roce 2008 činil 2,2 %). Zde se promítl příliv cizinců do republiky, zejména v letech 2007 a 2008. Na konci roku 2008 činil podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel 4,2 %, v roce 2009 vlivem nižšího kladného salda se snížil na 4,1 %. V důsledku krize se snížil počet volných pracovních míst a tím i možnost zaměstnání pro značný počet cizinců. Celkem se vystěhovalo do zahraničí 11 629 osob, z toho 4 167 Slováků. Z ciziny se přistěhovalo 39 973 osob. Saldo zahraničního stěhování ve výši 28 344 osob se ve srovnání s rokem 2008 snížilo o více jak 43 tis. osob.
- Průměrný věk žen při narození dítěte se v uplynulém roce meziročně zvýšil o 0,1 roku**

Průměrný věk žen při narození prvního i dalších dětí se trvale zvyšoval. Ve srovnání s rokem 2000 byl v roce 2009 u prvního dítěte vyšší o 2,5 roku (z 24,9 let na 27,4). V celkovém průměru se věk rodiček ve stejném období zvýšil o 2,2 roku (z 27,2 let na 29,4 let). Tento posun do vyššího věku přinesl spolu se stále více využívanou asistovanou reprodukcí a používáním hormonálních přípravků i zvýšení počtu vícečetných porodů. Zatímco v letech 1994 a 1995 připadal na 100 porodů 1 vícečetný porod, od roku 2005 jde již o 2 vícečetné porody, zejména vlivem trvalého růstu porodu dvojčat.

Tabulka č. 3.1.1 Vícečetné porody

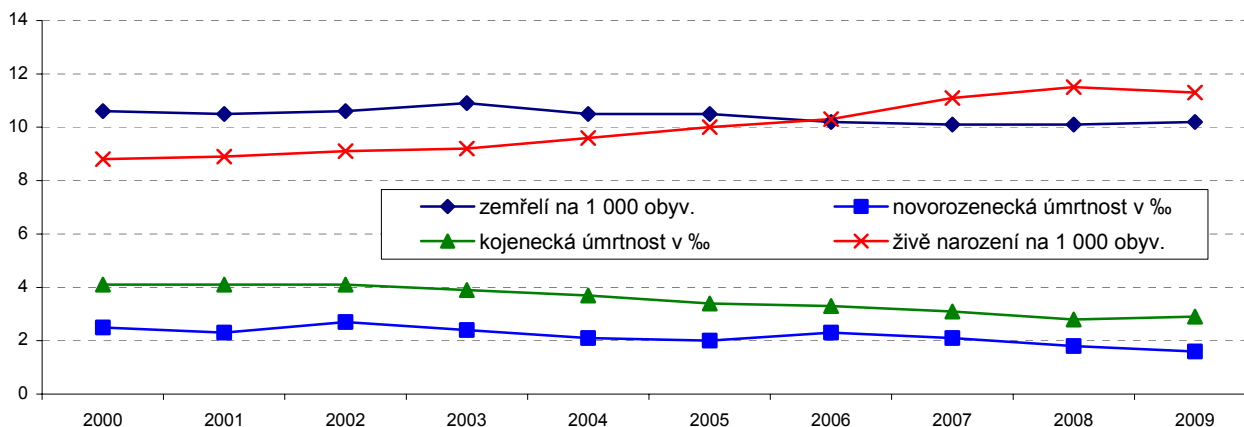
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Porody celkem	89754	89425	91502	92335	96078	100546	103985	112605	117429	115000
z toho porody dvojčat	1368	1525	1502	1591	1813	1926	2115	2298	2381	
trojčat	22	11	20	14	19	13	15	22	16	
čtyřčat	1	2	1	1	0	0	0	0	0	
Podíl vícečetných porodů v %	1,5	1,7	1,7	1,7	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	

Pramen: ČSÚ

- Nízkou úroveň úmrtnosti, zejména novorozenců a kojenců, se ČR i nadále drží mezi nejvyspělejšími státy**

Ke kladnému přirozenému přírůstku obyvatel přispěl dlouhodobý trend poklesu úmrtnosti ve všech věkových skupinách, i když proti roku 2008 se v roce 2009 tento trend v několika případech pozastavil.. Nejvýraznější snížení nastalo u narozených dětí do 1 věku života (kojenecké úmrtnosti) ze 4,1 ‰ v roce 2000 na 2,9 ‰ v roce 2009. Novorozenecká úmrtnost se snížila ve stejném období z 2,5 ‰ na 1,6 ‰, celková úmrtnost z 10,6 ‰ na 10,2 ‰.

Graf č. 3.1.1 Porodnost a úmrtnost – relativní údaje

Pramen: ČSÚ

- Prodloužila se naděje na dožití** Naděje dožití (při narození) se do roku 2008 prodloužila u mužů proti roku 2000 o 2,4 roku, u žen o 1,8 let. Za předchozí 10leté období (1991 až 2000) se tato délka prodloužila ještě výrazněji, u mužů o 3,4 let a u žen o 2,6 let.

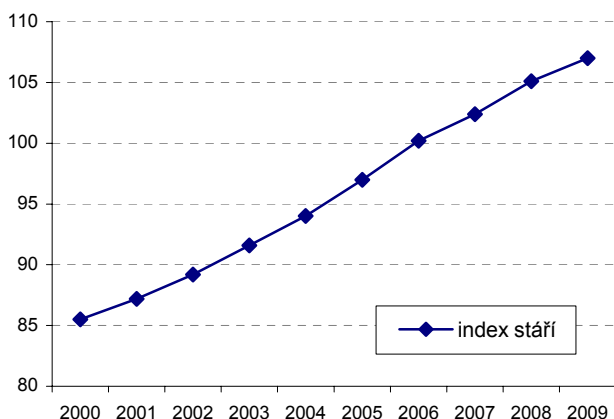
Ve vývoji úmrtnosti dle příčin zůstalo i v roce 2009 zachováno stejné pořadí jako v předchozích letech. Více jak polovina úmrtí byla na nemoci oběhové soustavy, na druhém místě pak úmrtí na novotvary, ke třetím nejčastějším příčinám patřilo úmrtí na vnější příčiny, z nichž téměř čtvrtina připadla na sebevraždy. V roce 2009 bylo zaznamenáno 1 464 sebevražd, tj. o 85 více než v roce 2008, ale o 78 sebevražd méně než činil roční průměr v letech 2001 až 2007.

- Počet obyvatel se od roku 2003 zvyšuje, populace stárne**

K 31.12.2009 měla Česká republika 10 506 813 obyvatel, tj. o 39 271 obyvatel více než v roce 2008. Kladný meziroční celkový přírůstek obyvatel je dosahován od roku 2003, především převažujícím (i když snižujícím se) vlivem vysokého počtu přistěhovalých. Přírůstek obyvatel stěhováním se v roce 2009 na celkovém přírůstku podílel 72 % (83 % v roce 2008). Z věkových skupin nejvíce vzrostl počet osob ve věku 65 a více let (do věku 65 let vstoupila početně silná generace z roku 1944), což mělo za následek zhoršení vzájemného poměru závislých složek populace (grafy č. 3.1.2 a 3.1.3). Další silné populační ročníky z posledního válečného a zejména dalších poválečných let spolu s opětovným očekávaným poklesem počtu narozených dětí budou současný stav dále zhoršovat.

Podle předběžných výsledků k 31. 12. 2009 činil podíl dětské složky obyvatel 14,2 % (14,1% v roce 2008), podíl obyvatel ve věku 65 a více let zvýšil ze 14,9 % na 15,2 %. Index stáří se meziročně zhoršil ze 105 osob ve věku 65+ připadajících na 100 dětí ve věku 0-14 let na 107 osob. Index ekonomického zatížení (podíl dětí ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let) se zvýšil ze 40,9 na 41,7. O další 0,1 roku se proti roku 2008 prodloužil průměrný věk, který dosáhl za obě pohlaví 40,6 roku (z toho u mužů 39,1 roku a u žen 42,1 roku).

Graf č. 3.1.2 Index stáří
(počet osob ve stáří 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let)

Graf č. 3.1.3 Index ekonomického zatížení (počet dětí ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let)

